

DOCUMENTA HISTORICA 41.
A JATE Történelem Diákkör kiadványa

AZ 1902-ES OROSZ–BOLGÁR KATONAI KONVENCIÓ

Sajtó alá rendezte:
HORVÁTH KRISZTIÁN

Szeged
1999

DOCUMENTA HISTORICA 41.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

AZ 1902-ES OROSZ–BOLGÁR KATONAI KONVENCIÓ

Sajtó alá rendezte:
HORVÁTH KRISZTIÁN

Szeged
1999

A dokumentum lelőhelye:
STIEVE FRIGYES: *Németország és Európa 1899–1914.*, Pfeifer Ferdinánd
(Ziedler testvérek) Nemzeti Könyvkereskedésének Kiadása,
Bp. 1927., pp. 153–155.

Lektorálta:
A. SAJTI ENIKŐ

Sorozatszerkesztő:
MÜLLER LÁSZLÓ, PÁNDI LAJOS

Készült a Phare–Európa tanulmányi Központok
ESC/98/3/30 Program — Magyarország támogatásával.

©JATE Történész Diákkör, 1999
©Horváth Krisztián, 1999
HU—ISSN 1216—0954

BEVEZETŐ

Az 1902-es orosz–bolgár titkos katonai konvenció a magyar szakirodalom által viszonylag kevésbé tárgyalt fejezete a század eleji orosz–bolgár kapcsolatok történetének, a külföldi feldolgozások pedig megosztottak annak pontos tartalmát illetően. A rendelkezésünkre álló ellentmondó információk szerint, s a szerződés eredeti szövegének valószínűsíthető hiányában a nyugati történetkutatás inkább azon a véleményen van, hogy az általunk ma ismert szöveg(változatok) nem azonos(ak) a szerződés végleges változatának szövegével, míg a bolgár kutatók jobbra hitelesként fogadják el a rendelkezésre álló variáns(ok) tartalmát.¹ A jelen kiadásban a Stieve által közölt változat szerepel; hangsúlyozni kell azonban, hogy ez a szövegváltozat csupán a tervezet szövege.

Az 1902-es szerződés megkötéséhez vezető események az alábbiakban összegezhetőek: Az 1901. december 21./1902. január 3-án² felálló, a Sztojan Danev³ vezette haladó liberális új bolgár kormány egyik legfontosabb feladata — a siralmas pénzügyi helyzet rendbetétele mellett — az addig meglehetősen ellaposodott orosz–bolgár diplomáciai viszony előmozdítása és megerősítése. Ennek érdekében 1902 márciusának végén, áprilisának elején Danev Pétervárra látogat, ahol tárgyalásokat folytat egy nagyobb összegű francia kölcsönről (melynek megszerzésében Oroszország közvetítő szerepet vállal), s a Lamsdorff orosz külügyminiszterrel folytatott megbeszélései alatt megvitatják az európai Törökország területén bevezetendő re-

¹ A probléma abban áll, hogy a szovjethatalom 1917-ben közzétesz ugyan egy szöveget, mely az 1902-es titkos orosz–bolgár szerződés tervezete, ám arról, hogy a ténylegesen aláírt szerződés pontosan mit is tartalmazott, nincsenek igazán megbízható adataink, s ez a változat soha eddig nem is került elő. Stieve *Iswolski und der Weltkrieg* c. művében, melynek magyar fordítása 1927-ben *Németország és Európa 1899–1914.* címen jelent meg, az 1917-es szovjet kiadás alapján, „tervezetként” közli a konvenciót.

² A két időpont közül az első a Julián-naptár, a második a Gergely-naptár szerinti dátumot jelöli.

³ Sztojan Petrov Danev (1858–1949); a haladó liberális párt egyik vezéralakja, számos funkciója mellett 1901–1903, ill. 1913 folyamán miniszterelnöke is Bulgáriának.

formok, a bolgár-román viszony, Ferdinánd bolgár fejedelem⁴ közelgő oroszországi látogatásának és egy esetleges orosz-bolgár katonai konvenciónak az ügyét.⁵

Az orosz diplomácia örömmel fogadja a bolgár közeledést, de a tárgyalások során az oroszok igen kemény feltételeket szabnak. A Balkánon Oroszország a status quo megőrzésén fáradozik, s ennek keretében Makedóniában Szerbia és Bulgária befolyási övezeteinek egyfajta egyensúlyát szeretné megteremteni: ennek megfelelően Lamsdorff a további tárgyalásokat (így a francia kölcsön, Ferdinánd pétervári látogatása és a katonai konvenció ügyét) attól teszi függővé, Danev elfogadja-e a szerb Firmilian archimandrita⁶ kinevezését az 1897 óta betöltetlen szkopjei metropolia élére. Ez meglehetősen súlyos feltétel a végső soron Makedónia egészét a bolgár anyaországhoz csatolni kívánó Bulgária számára, de Danev mégis kénytelen elfogadni: ami egyben azt is jelenti, hogy különösebb akadálya nincs az orosz-bolgár katonai konvenció megkötésének.

Ferdinánd közelgő látogatását megelőzően Zsilinszkij orosz vezérőrnagy előkészít az orosz hadügyminisztérium számára egy kilenc pontot tartalmazó tervezetet,⁷ melyet Kuropatkin, akkori orosz hadügyminiszter 1902. május 16./29-én továbbít Lamsdorffnak, aki a tervezethez egy tizedik cikkelyt is fűz.⁸ Lamsdorff a szöveget így előkészítve továbbítja II. Miklósnak, aki elfogadja azt, ám vonakodik aláírni, mondván, hogy Ferdinánd végső soron bolgár fejedelemként a szultán vazallusa csupán, nem szuverén uralkodó, s emiatt olyan megoldás születik, hogy a szerződést a bolgár és az orosz hadügyminiszterek írják majd alá; Ferdinánd és Danev bolgár részről, valamint II. Miklós és Lamsdorff orosz részről pedig csak a ratifikációs okmányokat látják el aláírásukkal.

⁴ I. (Szász-Coburg) Ferdinánd (1861–1948); 1887–1908 között Bulgária fejedelme, 1908–1918 közt királya (cárja).

⁵ A katonai konvenció megkötésének közvetlen oka Bulgária részéről az, hogy a Monarchia és Románia 1900-ban (erősen Bulgária elleni céllal) megújítja 1883-as szerződését. A magát Románia felől fenyegetve érző Bulgária éppen ezért sürgősen egy erős szövetségest keres magának Bukarest hátában.

⁶ A görögkeleti egyházban a püspök után következő rang.

⁷ Ez a jelen kiadásban szereplő szöveg első kilenc cikkelyét jelenti.

⁸ Ez a jelen kiadás szövegében a tizedik cikkely.

Ferdinánd bolgár uralkodó, a miniszterelnök-külgügyminiszter Danev és a hadügyminiszter Paprikov tábornok ezek után 1902. május 28./június 10. és június 2./15. között Péterváron tartózkodik az orosz cári udvar vendégeként. Ott-tartózkodásuk legfőbb célja az orosz–bolgár jó viszony további elmélyítése és ennek keretében az orosz–bolgár katonai konvenció megkötése.

Az orosz–bolgár titkos katonai konvenció a Zsilinszkij által előkészített változatában elsősorban az orosz balkáni politika érdekeinek figyelembe vételével készült. Pontosan részletezi, Oroszország mely esetekben viselne hadat Bulgária oldalán Románia, a Monarchia vagy a hármasszövetség ellen. E pontok világosan megmutatják, hogy Oroszország nem támogatta semmiféle kalandor vagy agresszív bolgár külpolitikát a Balkán többi országával szemben, s végeredményben a Bulgária számára igen szigorú feltételeket szabó szerződés(tervezet) orosz szempontból a balkáni térség nyugalomát szavatoló egyfajta biztosítékot is jelentett volna egyben. Oroszország ugyanakkor a tervezetben foglaltak szerint a Monarchiával vagy a hármasszövetséggel szembeni konfliktusában nyugodtan számíthatott volna a balkáni kisállamok legerősebb hadseregére.

Bulgária számára a konvenció ilyen formájában inkább csak elvi jelentőségű: általa megvalósulna az orosz–bolgár közeledés, Oroszország pedig állást foglal Bulgária területi sérthetlenségének megőrzése mellett. Ugyanakkor, mivel a tervezet a bolgár fegyveres erőket és a flottát háború esetén orosz legfőbb irányítás alá helyezné, jelentősen csökkentené ezzel Ferdinánd alkotmányos jogait,⁹ továbbá komoly belátást engedélyezne az orosz katonai vezetésnek a bolgár makedón-politikába.

Ilyen körülmények közt kerül sor (a legvalószínűbb adatok alapján) 1902. május 31./június 13-án a konvenció aláírására, melyet a rákövetkező napon a ratifikációk cseréje követ; a fentiek ismeretében azonban valószínűtlennek látszik, hogy a bolgár fél mindennemű változtatás nélkül fogadta volna el a tervezetet. További problémát jelent ezzel kapcsolatban Danev kijelentése, melyet egy 1929-ben megjelent cikkében tesz.¹⁰ Eszerint a Ku-

⁹ Itt az 1879-es bolgár alkotmány 11. cikkelyében foglaltakra kell gondolni: „A Fejedelem úgy béke-, mint háborús időben a Fejedelemség összes haderejének főparancsnoka. [...]”.

¹⁰ Helmreich és Black a bibliográfiában is megadott cikkében hosszasan idéz Danev e bizonyos cikkéből: Данев, д-р Стоян: „Конвенцията между Русия и България от 1902 г.” In: *Научен преглед*, I. (1929), 45–48.

ropatkin és Paprikov által aláírt szerződés mindössze három vagy négy cikkekből állt, melyek között szerepelt pl. a bolgár hadsereg orosz részről történő újrafelfegyverzése, s emellett a szerződés jórészt katonai és technikai jellegű kérdéseket tartalmazott; nem irányult azonban sem a Monarchia, sem a hármas szövetség ellen, Oroszország pedig nem rendelkezett semmilyen körülmények közt sem Várna, sem Burgasz kikötői felett,¹¹ sem pedig az orosz tábornokoknak nem tette lehetővé a bolgár hadsereg vezetésébe történő beleszólást. Danev e cikkében azt állítja, hogy az oroszok csak akkor sietnek Bulgária segítségére, ha azt Románia támadja meg.

Mindettől függetlenül azonban az tagadhatatlan, hogy a szerződést aláírták, s hogy abban nem volt olyan cikkely, mely a szerződés érvényességét időben korlátozta volna.

Újabb problémák forrása, hogy a konvenciót a bolgár országgyűlés soha nem ratifikálja, sőt, a Paprikov¹² tábornokot a hadügyminiszteri székben felváltó Szavov¹³ tábornok szerint rajta kívül a Danevét követő kormányokban senki sem tudott a szerződésnek még csak a léteéről sem, melynek egyébként ezek után a bolgár archívumokban sincs semmi nyoma.

Az 1902-es titkos orosz–bolgár katonai konvenció története ezzel azonban még nem ért véget: 1910-ben Malinov,¹⁴ akkori bolgár miniszterelnök és (az 1908 óta cári/királyi címet viselő) Ferdinánd pétervári látogatásakor az akkori orosz külügyminiszter, Izvoľszkij úgy nyilatkozik, hogy az 1902-es katonai konvenció nem került teljes egészében megvalósításra, s ezért

¹¹ Melyek egyben Bulgária hadi kikötői is.

¹² Paprikov maga 1908 után (ekkor éppen külügyminiszterként) úgy informálja a bolgár hadügyminisztériumot (ahol ekkor sehol sem leltek a szerződést), hogy az 1902-es katonai konvenció érvényét veszítette, s a hadügynek nincs többé szüksége rá.

¹³ Szavov ugyanakkor a Balkán-háborúk előkészítését és menetét vizsgáló bolgár parlamenti bizottság előtt a későbbiekben azt vallja, hogy 1903–1907 között, hadügyminisztersége idején, a szófiai orosz katonai attasé rendszeresen tájékoztatták a bolgár katonai ügyekkel kapcsolatban, a bolgár vezérkar több tisztje pedig előzetes orosz jóváhagyással került posztjára, ám az az orosz igény, hogy az 1902-es konvenciót „kibővítsék” ill. „megújítsák”, rendszeres elutasításra talált bolgár oldalról. Szavov azonban — tanúvallomása szerint — hadügyminisztersége alatt végig abban a meggyőződésben volt, hogy a konvenció csak ötéves időtartamra szól.

¹⁴ Alekszandár Pavlov Malinov (1867–1938); demokrata párti bolgár politikus. Széleskörű politikai tevékenysége mellett 1908–1911 között, 1918-ban és 1931-ben is Bulgária miniszterelnöke; 1908-ban, elsőminiszterelnöksége idején kiáltják ki Bulgária függetlenségét.

érvényét veszítette. Ezt Malinov és Ferdinánd akkor tudomásul veszik, sőt, hangsúlyozzák, hogy a bolgár alkotmányosság szempontjából a konvenció soha nem is volt érvényes, hiszen a Nemzetgyűlés soha nem hagyta azt jóvá. Éppen ezért a bolgárok új, szélesebb alapokon nyugvó tárgyalásokat javasolnak egy új konvenció megkötésére. A tárgyalások előbb Péterváron, majd Szófiában folynak egy ideig, de gyakorlati eredménnyel nem járnak.¹⁵

Ezek után, az 1911. március 11./24-én felálló, Ivan Evsztratiev Gesov¹⁶ által vezetett koalíciós kormány (a népi-narodnjak párti Gesov partnere ebben a koalícióban a Danev által vezetett haladó liberális párt — Danev egyébként ekkor a bolgár nemzetgyűlés elnöke) ismét az Oroszországhoz való közeledést próbálja meg megvalósítani külpolitikájában.

A Gesov vezette kabinet 1912. február 29./március 13-án orosz bábáskodás mellett tető alá hozza a Bulgária és Szerbia közti barátsági és szövetségi szerződést, mely az első lépés az 1912 októberében kirobbanó (első) Balkán-háború felé.¹⁷ Bulgáriának azonban a Törökország elleni harcában

¹⁵ Ezeken a tárgyalásokon a bolgárok Nagy-Bulgária elismerését kérik elviekben az oroszoktól, mely magába foglalná Szalonikit és Edirnét (Drinápolyt) is. Oroszország azonban nem akar belemenni egy Törökország elleni éffel rendelkező konvenció megkötésébe, viszont szorgalmazza a bolgár alkotmány megváltoztatását olyan értelemben, hogy az tegye lehetővé az uralkodónak a parlament jóváhagyása nélkül nemzetközi szerződések megkötését. Az 1879-es bolgár alkotmány 17. cikkelye ugyanis kimondja, hogy „A Fejedelemséget annak külországokkal folytatott mindennemű viszonyában a Fejedelem képviseli. Az alapvető szerződések a szomszédos államok kormányaival az Ő nevében és a Nemzetgyűlés jóváhagyásával köttetnek a Fejedelemség kormányzását érintő olyan ügyekben, amelyekben ezen kormányok részvételére és együttműködésére van szükség.”

¹⁶ Ivan Evsztratiev Gesov (1849–1924); a néppárti (narodnjak) politikus egyelő korábbi funkciói mellett 1911–1913 között Bulgária miniszterelnöke és külügyminisztere.

¹⁷ Gesov a — 13. lábjegyzetben említett — parlamenti bizottság előtt később azt vallja, hogy ő személy szerint csak 1911 őszén értesült mind az 1902-es orosz–bolgár konvencióról, mind az 1904-es szerb–bolgár szerződésekről, amikor a Balkán-szövetséget előkészítő tárgyalásokat folytatott Bécsben. Gesov ezek után Szófiába való visszatértekor betekintést nyer az 1902-es konvenció Ferdinándnál lévő példányába, s a továbbiakban abban a meggyőződésben cselekszik, hogy a konvenció életben van, és semmi nem korlátozza annak érvényességét. Ugyanakkor elismeri, hogy szigorúan alkotmányosszempontról érvénytelen (ld. fentebb). Gesov miniszterelnöksége idején kerül sor (1911 júliusában) az alkotmány módosítására: a fent idézett 17. cikkely új megfogalmazásban kimondja, hogy „Az államot a Cár képviseli annak minden, más állammal való viszonyában. A kormány az ő nevében más államokkal tárgyalásokat folytat

(melyben szövetségesei Szerbia, Görögország és Montenegró) biztosítéka van szüksége a kétfrontos háború elkerülésére: Románia ugyanis nem nézi jó szemmel a balkáni status quo megbomlását, és semlegességéért cserébe területi engedményeket követel Bulgáriától (nevezetesen Dél-Dobrudzsát).

A románok fékentartása érdekében Danev 1912 áprilisában Oroszországba tett látogatása alkalmával mind a II. Miklós cárral, mind a Szazanov orosz külügyminiszterrel folytatott megbeszélései alatt hivatkozik a nevezetes 1902-es konvencióra, melyet ő maga és az akkori orosz külügyminiszter, Lamsdorff is aláírt. Az oroszok azonban — a fentebb már elsorolt okokra hivatkozva — nem tekintik érvényben levőnek a konvenciót, s háború esetére nyíltan elutasítják a katonai segítségadást Romániával szemben.

Danev Ferdinánd bolgár cárnak új tárgyalások megkezdését javasolja az orosz hadügyminisztériummal¹⁸ — a Törökország elleni háborút megelőzni kívánó Oroszország azonban továbbra sem hajlandó azzal bátorítani Bulgáriát, hogy egy, a Romániával szemben biztos hátteret jelentő katonai konvencióról szóló tárgyalásokba bocsátkozzon Szófiával.

1912 októberében tehát úgy tör ki a Balkán-szövetség háborúja Törökország ellen, hogy Bulgáriának Romániával szemben semmilyen kézzelfogható biztosítéka nincs; ennek ellenére pl. 1912 decemberében Gesov a londoni békekonferencián tárgyaló bolgár delegátusoknak még mindig olyan értelmű táviratot küld, melyből kiviláglik, hogy a románok fékentartását Oroszországtól és az 1902-es konvenciótól reméli. 1913 januárjában Gesov elkésredetten harcol vélt igazáért, ám az orosz álláspont teljességgel hajlíthatatlan: az 1902-es szerződés (mivel az a gyakorlatban nem valósult meg) érvényét veszítette (s ezt 1910-ben maga Malinov és Ferdinánd sem tagadta), annak ellenére, hogy a konvenció hivatalos felmondására egyik fél részéről sem került sor.¹⁹

és szerződéseket köt, amelyeket a cár megerősít. [...]”. Mint az látható, a Nemzetgyűlés korábbi jóváhagyására ilyen ügyekben már nincs szükség.

¹⁸ Danev a későbbiekben úgy nyilatkozik, hogy ekkor előtte teljesen egyértelmű volt: az 1902-es konvenció érvénytelen, s Oroszországtól legfeljebb diplomáciai segítség várható egy Romániával szembeni fegyveres konfliktus során.

¹⁹ Az orosz álláspont ilyen értelmű megkeményedését tükrözik a Pétervárra küldött bolgár pénzügyminiszter, Teodorov 1913. január 4–5./17–18-i Gesovnak küldött levelei, valamint a pétervári bolgár követ (Bobcsev) és Gesov üzenetváltása 1913. január 7–8./20–21-ről. A történethez tartozik még az is, hogy Szazanov orosz külügyminiszter diplomáciai síkon valóban próbál nyomást gyakorolni Romániára, s ennek érdekében

Így aztán az 1902-es titkos orosz–bolgár katonai konvenció 1913-ban (a második Balkán-háborúban) nem menti meg Bulgáriát a többfrontos háborútól: Románia 1913. június 27./július 10-én hadat üzen a korábbi szövetségeseivel harcoló Bulgáriának. A néhány nappal később bekövetkező török támadás következtében a szárazföldi határai teljes hosszában hadat viselő Bulgária rövid idő alatt összeomlik.

felkéri szövetségeseit, Franciaországot és Nagy-Britanniát, tegyenek lépéseket ez ügyben Bukarestben. Ennek kapcsán Szazanov 1913. január 16–17./29–30-án tájékoztatja szövetségeseit az 1902-es orosz–bolgár katonai konvencióval kapcsolatban. Úgy tűnik azonban, hogy Izvolszkij, aki ekkor Oroszország párizsi követe, a franciákat a konvenció tartalmát illetően olyan összefoglalót ad, melynek alapján feltételezhető, hogy azt előzetes tervezet szövegének birtokában teszi.

BIBLIOGRÁFIA

- Crampton, Richard J.: *Bulgaria 1878–1918. A history*. Columbia University Press, New York, 1983.
- Helmreich, Ernst Christian: *The diplomacy of the Balkan wars 1912–1913*. Harvard University Press, Cambridge, 1938.
- Helmreich, E. C.–Black, C. E.: The Russo–Bulgarian military convention of 1902. In: *The Journal of Modern History*, 1937 december, Volume IX, pp. 471–482.
- Stieve Frigyes: *Németország és Európa 1899–1914.*, Pfeifer Ferdinánd (Ziedler testvérek) Nemzeti Könyvkereskedésének Kiadása, Bp. 1927., pp. 153–155.
- Български конституции и конституционни проекти*. Държавно издателство „Д-р Петър Берон“, София, 1990.
- Гешов, Иван Е.: *Престъпно безумие и анкетата по него. Факти и документи*. Издание на Централното Бюро на Народната Партия, София, 1914.
- Данев, Стоян: *Мемоари*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. Военноиздателски комплекс „Св. Георги Победоносец“, София, 1914.
- Димитров, Страшимир-Манчев, Кръсто: *История на вълканските народи 1879–1918*. Наука и искусство, София, 1975.
- История на България (в 14 тома). Том 7. Възстановяване и утвърждаване на българската държава. Национално-освободителни борби /1878–1903/*. Издателство на Българската Академия на науките, София, 1991.
- Малинов, Александър: *Странички от нашата нова политическа история*. издателска къща „Христо Ботев“, София, 1993.
- Семов, Минчо: *Победителям проси мир. Балканските войни 1912–1913*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1995.

TERVEZET

1. A jelen egyezmény nem követ agresszív célokat, hanem csupán az Ausztria–Magyarország és Románia között létrejött katonai konvenció ellenakciójául tekintendő.

2. Tekintettel az első cikkben mondottakra, a jelen egyezmény csak egy Ausztria–Magyarország és Románia elleni akcióra vonatkozik és sem Törökország, sem valamely más balkáni állam ellen nem irányulhat.

3. Oroszország minden erejét a bolgár terület fenntartásáért és csorbitatlanságáért fogja latbavetni.

4. Abban az esetben, ha Bulgáriát vagy Oroszországot, vagy mindkettőt együtt Ausztria–Magyarország vagy Románia, illetőleg mindkét állam vagy a hármasszövetség megtámadná, a szerződő államok kötelesek minden erejüket és minden eszközüket a támadók elleni harcba vetni és semmiféle áldozattól se visszariadni, hogy teljes sikert érjenek el.

5. Ha Bulgáriát csupán Románia fenyegetné, akkor bolgár haderő fog Románia ellen felvonulni. Tekintettel azonban arra, hogy Romániának Ausztria–Magyarország morális, sőt fegyveres támogatást ígért, Oroszország kötelezi magát, hogy Bulgáriát diplomáciailag támogatni fogja, ha azonban Ausztria arra vetemednék, hogy Romániának aktív segítséget nyújtson, akkor Oroszország is Ausztria leverésére elegendő erővel fog Bulgária segítségére sietni.

Ha Ausztria–Magyarország és Románia vagy a hármasszövetség, anélkül, hogy Bulgária ellen háborút indítanának, Oroszországot megtámadnák, akkor Bulgária is kötelezi haderejét mozgósítani, egy kidolgozandó terv szerint koncentrálni és, Oroszország kívánságára, a támadást az osztrák–magyar–román csapatok ellen megkezdeni.

²⁰ A külügyi hivatal kiadásában megjelent orosz titkos levéltári okmányokból, amennyiben ezek 1918 július 1-ig beérkeztek, 12/14. old. (Stieve jegyzete) — Azaz az Auswärtiges Amt: *Dokumente aus den russischen Geheimarchiven soweit sie bis zum 1 Juli 1918 eingegangen sind* (Berlin, 1918) c. kiadványáról van szó [H. K.].

6. Egyrészt egy Oroszország és Bulgária, másrészt egy Románia és Ausztria–Magyarország vagy a hármasszövetség közötti háború esetén Bulgária Törökországgal szemben a legszigorúbb semlegességet őrzi meg és a vele való érintkezésben a legnagyobb óvatosságot tanúsítja, nehogy e hatalommal való esetleges konfliktusával az általános helyzetben komplikációt idézzon elő.

A mondottak értelmében Bulgária a kidolgozandó haditerv szerint hadseregét a Duna mentén csoportosítja a Románia elleni akcióra; a határok őrzésére, a belső rend és nyugalom fenntartására haderejének csak kis részét hagyván hátra a Balkánon túl.

7. A bolgár hadsereg és részeinek mozgósítására és összevonására, valamint a védekezésre és az orosz vezérkartól megszabott feladatok és célok érdekében szükséges előnyomulásra vonatkozó terveket az orosz vezérkar irányítása mellett a bolgár hadügyminisztériummal együtt kell kidolgozni; a tervek Ő felségétől, Oroszország császárától fognak jóváhagyatni s ha szükséges, újból átnézendők, javítandók és kiegészítendők.

8. Háborúban Oroszország és Bulgária haderői fölött a legfőbb parancsnokság és a hadműveletek irányítása, ha az orosz és bolgár haderők akár közösen, akár külön, azaz különböző hadszíntéren működnek, minden esetben az orosz legfőbb parancsnokot illeti meg. Ő fensége, Bulgária fejedelme főparancsnoki jogait és címét megtartja és hadseregét személyesen fogja vezényelni. Ha azonban Ő fensége ezt a tisztet másra öhajtja átruházni, akkor a főparancsnokot, valamint a hadsereg vezérkarának főnökét az orosz hadügyminisztériummal egyetértőleg és Ő felségének, Oroszország császárának hozzájárulásával kell kiválasztani.

Az orosz főhadiszállással való érintkezés megkönnyítésére a bolgár hadsereg főparancsnokának főhadiszállására az orosz hadsereg egy tábornoka és ehhez egy vezérkari tiszt fog beosztatni.

A bolgár hadsereg mindegyik hadtestének parancsnoka s minden fontosabb osztaga mellé egy-egy orosz törzstisztet fognak beosztani. Mindezeknek a személyeknek az operatív jellegű kérdések eldöntésénél tanácsadó szavuk van.

Az orosz legfőbb hadvezetőség főhadiszállásához Ő fensége, Bulgária fejedelmétől kinevezett bolgár tábornok vagy törzstiszt fog beosztatni.

9. Háborús események idején az orosz flotta hadi- és szállítóhajóinak joguk van az összes bolgár kikötőket használni, azokban magukat élelmszerrel ellátni és elzárásukra vagy védelmükre szükséges rendszabályokat foganatosítani.

A bolgár hadi- és kereskedelmi flotta teljesen az orosz flotta főparancsnoka alá lesz rendelve; ez dönt saját belátása szerint, minden — közös, vagy külön — feladatról, melyet szükségesnek lát.

10. Ez az egyezmény, aláírása után, azonnal hatályba lép és rendkívüli fontosságú államtitok marad.

(aláírás:) *Shilinszki* vezérőrnagy²¹

²¹ Ez tehát az a Zsilinszki vezérőrnagy, aki a tervezetet előkészítette.

A tördelést a JATEPRINT,
a Bölcsészettudományi Kar Kiadványszerkesztősége végezte
WordPerfect 6.0 kiadványszerkesztő programmal.

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30—34.
Felelős kiadó: Pándi Lajos egyetemi docens
Felelős vezető: Szőnyi Etelka kiadói főszerkesztő
Méret: A/5, példányszám: 300, munkaszám: 73/1999.

A Documenta Historica eddig megjelent számai:

1992

1. Az 1887-es Földközi-tengeri egyezmények. [Nyemcsok Attila]
2. A Tilsiti béke (1807. Július 7.). [Szász Erzsébet]
3. Talleyrand, Charles-Maurice: Értekezés annak előnyeiről, hogy a jelen körülmények között új gyarmatokat szerezzünk. [Szász Géza]
4. A Schönbrunni béke (1809. okt. 14.). [Szász Erzsébet]
5. Edvard Beneš: Zúzzátok szét Ausztria–Magyarországot (A cseh-szlovákok áldozatának történelmi bemutatása). [Gulyás László] (elfogyott)
6. Korai angol-szász törvények I. A Kenti törvények. [Szántó Richárd]
7. Az 1939–40-es finn–szovjet háború dokumentumai. [Engi Imre]
8. Dokumentumok az orosz–szovjet törekvésekről a Boszporusz és a Dardanellák megszerzésére (Konstantinápoly-egyezmény, 1915; német–orosz tárgyalások, 1940). [Boros Tamás]

1993

9. A Birodalom és Észtország. A szovjet–észti szerződések megszületésének dokumentumai (1939 szeptember). [Vandlik Krisztina]
10. Edward Balliol skóciai hadjárata. Részletek A Lanercosti Krónikából és a bridlingtoni kanonok Gestájából. [Kiss Andrea]
11. Az 1943 decemberi Beneš–Sztálin–Molotov megbeszélések dokumentumai. [Gulyás László]
12. Békeszerződés Nagy-Britannia és az Egyesült Államok között (1783. Szeptember 3.). [Kökény Andrea]
13. Új bécsi tudósítások a kiváló Schwarzenberg grófnak a tatai, veszprémi és palotai erődök és más helyek elfoglalásáról, a szigeti erőd összeomlásáról és a Törökországban napról-napra erősödő hanyatlásról (1599). [Lévai Judit]
14. 1789 Franciaországa a panaszok tükrében. [Gyuricza Róbert]

1994

15. Az 1594-es birodalmi gyűlés határozatai a magyar háborút illetően. [Wölfinger Ildikó]
16. Volgai német dokumentumok (1918–1941). [Opaszki István]
17. Az 1916. Évi arab felkelés kiáltványa. [Ferwagner P. Ákos, Lőkös István]
18. A Bayeux-i faliszőnyeg. [Varga Vanda Éva]

1995

19. A Constantinus-i adománylevél (Donatio Constantini – VIII. Sz.) [Piti Ferenc]
20. A Hét Sziget Köztársaság és Kapodisztriasz. [Szász Erzsébet]
21. A lengyel emigráns kormány és a Szovjetunió kapcsolatfelvételének dokumentumai, 1941. [Csész László]
22. Németország két megosztási terve (Morgenthau-terv, Frankfurti dokumentumok). [Mayer János]
23. Edvard Beneš: Zúzzátok szét Ausztria–Magyarországot. (A cseh–szlovákok áldozatának történelmi bemutatása). [Gulyás László] (az 5. sz. utánnyomása).
24. Az 1849-es magyar–velencei szerződés. [Krámli Mihály]
25. Az Anitta-felirat (i. e. 1600 körül) [Bolega Erika]

1996

26. A jeruzsálemi Szent János Lovagrend regulája. [Homonnai Sarolta, Hunyadi Zsolt]
27. Az amerikai alkotmányozási vita: a föderalisták írásai (1787-1788). [Berkes Tímea]
28. Források a németek Szovjetunióba történő kitelepítéséről Közép-Kelet-Európából (1945-1953). [Köteles Péter]
29. Turgot: Levelek a toleranciáról. [Balázs Péter]

1997

30. Európai nemzeti kisebbségek kongresszusainak határozatai (1925-1937). [Eiler Ferenc]
31. Vikingek az angolszász krónikában. [Rimaszombati Károly]
32. Gildas: Britannia romlásáról. [Novák Veronika]

1998

33. AZ 1904-ES szerb-bolgár szerződések. [Horváth Krisztián]
34. A Bayeux-i faliszőnyeg. [Jójiárt Júlia, Varga Vanda Éva]
35. Szultáni Fermán a bolgár exarchátus megalapításáról. (1870. február 28.) [Horváth Krisztián]
36. A fiatal Napóleón írásai Korzikáról. [Jókai Rita]
37. Esztergom 1595-ös visszavétele a napi jelentések tükrében. [Bagi Zoltán Péter, Szász Gáza]
38. Ausztria határai (Saint-Germain 1919. szeptember 10.) [Eveli Péter, Dobos Erzsébet]
39. Tervezet a kereszténység leendő békéjéről (Podjebrád-béketerv, 1464). [Karáth Tamás]
40. Törvény Skócia lefegyverzéséről (1746). [Fejér Ingrid]

1999

41. Az 1902-es orosz-bolgár katonai konvenció. [Horváth Krisztián]